

ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ		
28.12.2012.		
02	2459	

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ  
ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ**

На седници Наставно-научног већа Правног факултета у Нишу која је одржана 28.11.2012. године одлуком број 01-2154/17-2012 на основу члана 143. Статута Правног факултета у Нишу формирана је Комисија за оцену подобности докторске дисертације под називом „Криминолошко одређење убиства“ кандидата Дарка Димовског из Ниша за јавну одбрану, у саставу: проф. др Слободанка Константиновић Вилић, редовна професорка Правног факултета у Нишу, проф. др Миодраг Симовић, редовни професор Правног факултета у Бањој Луци, проф. др Зоран Ћирић редовни професор Правног факултета у Нишу и проф. др Миомира Костић, редовна професорка Правног факултета у Нишу.

Комисија, после детаљног прегледа докторске дисертације Наставно-научном већу подноси следећи

**ИЗВЕШТАЈ**

за оцену подобности докторске дисертације под називом „Криминолошко одређење убиства“, кандидата Дарка Димовског, за јавну одбрану.

**1. Анализа садржине докторске дисертације**

Докторска дисертација под називом: „Криминолошко одређење убиства“ кандидата Дарка Димовског написана је на 395 страница компјутерски обрађеног текста, са одговарајућим проредом, са укупно 685 напомена у фуснотама библиографског карактера. Литерарну подлогу овог рада чини укупно 308 домаћих и иностраних извора – библиографских

јединица (уџбеника, књига, монографија, приручника, коментара закона), као и 157 извора на различитим интернета адресама.

Основни предмет теоријско-емпиријске анализе докторске дисертације је феномен хомицида, кроз призму криминолошких схватања, уз посебан осврт на кривичноправну и кривичнопроцесну димензију убиства.

Интересовање истраживача за феноменом хомицида старо је колико и сама људска цивилизација. Кривично дело убиства увек је побуђивало и побуђиваће велику пажњу научно истраживачких радова, књижевних и уопште уметничких размишљања, јер се ради о једном од најтежих кривичних дела. Без озбира што инкриминација убиства постоји од настанка првих држава, хомицид је дуго био само предмет интересовања кривичноправних писаца, што није доприносило свеобухватном сагледавању чина убиства. Наиме, кривичноправни писци су посматрањем убиства само кроз чин лишавања живота другог лица, „свесно“ занемарили починиоца и жртву. Све до развитка криминологије, ова два дела феномена убиства нису проучавана. Можда би неки лаици заступали став да ово није тачно, полазећи од тога да су починилац и жртва узимани као основ класификације кривичних дела током људске историје. Другим речима, у зависности од тога ко је био починилац и жртва долазило је до повећања, односно до смањивања кривичноправне репресије. Међутим, мислиоци тога доба се нису бавили питањима карактеристичним за криминалну феноменологију – *ко је починио кривично дело, шта је починио, када је починио, како је починио и где је починио*, као и питањем карактеристичним за криминалну етиологију – *зашто је починио*. Истина, на нека од питања кривичноправни систем је давао одговоре, али само с циљем утврђивања степена реакције друштва на извршено кривично дело. Криминолошка истраживања овог кривичног дела су стара нешто више од пола века. Утолико је онда већи значај ове докторске дисертације. Ова докторска дисертација нема амбиције да трага за апсолутним истинама или да објашњава филозофски појам самог чина убиства, али свакако доприноси схватању и објашњењу феномена убиства.

Структурално, рад је подељен у шест глава, уз увод и закључна разматрања. То су: 1) *Историјско-правна димензија убиства*, 2) *Криминолошка одређења убиства*, 3) *Опис истраживања*, 4) *Феноменологија убиства у југоисточној Србији*, 5) *Етиолошке карактеристике убиства у југоисточној Србији* и 6) *Криминална политика против убиства*.

У уводном делу (стр. 1-8) кандидат Дарко Димовски је изложио да сам чин убиства изазива пажњу како стручне, тако и лаичке јавности, уз навођење примера из дневног листа *Политика* о томе како новинари могу коришћењем тзв. „незваничних“ извора да креирају сопствену истину на основу које би у народу већ била донесена пресуда. Због тога, како кандидат истиче, је веома важно наставити са континуираним спровођењем истраживања о феноменолошким и етиолошким карактеристикама убиства како би се спречило формирање новинарске истине. Такође, у уводном делу докторске дисертације у кратким цртама је изложена могућност примене ресторативне правде код почињеног убиства, уз истицање да и даље треба да постоји вишевековни начин реакције на криминалитет уопште – ретрибутивна правда. Кандидат у уводном делу образлаже структуру саме докторске дисертације, уз посебно истицање њеног теорисјког и емпиријског дела.

У раду су у глави по имену *Историјско-правна димензија убиства* (стр. 9-109), после уводних разматрања, анализирани различити облици убистава кроз различите временске епохе, почев од првобитне људске заједнице, преко старог и средњег века, до новог века. Аутор је тежио да представи биће феномена убиства кроз призму најзначајнијих законских решења, уз образлагање карактеристичних друштвених услова, који су „обликовали“ само биће хомицида. Тако су предмет анализе били законски текстови попут: Хамурабијевог законика, Драконови закони, Закон XII таблица (стари век), Салијски закон, Еклога, Руска правда, Винодолски закон, Општенемачки кривични законик, енглеско законодавство (средњи век), Кривични законик Француске из 1791. године, Кривични законик Пруске из 1851. године (нови век).

Оснивањем српске средњовековне државе долази до стварања различитих правних извора у којима се могу наћи норме које забрањују различите облике убиства. Душанов законик је незаобилазни предмет анализе од стране аутора. Ослобођењем Србије од Турака почела је интензивна законодавна активност. Лишење живота другог лица због свог значаја било предмет инкриминације у првим одредбама тадашњих закона: Кривични законик Проте Матеје Ненадовића, Карађорђево законик, Кривични законик из 1860. године и Кривични законик Краљевине Југославије. Аутор је правилно уочио да се неке одредбе важне за инкриминацију убиства, као и за сам кривични поступак, налазе у споредном законодавству. Због тога су анализирани норме из 1837. године и Закон о устројству окружних судова из 1840. године. Оснивањем социјалистичке Југославије настављен је тренд интензивне законодавне активности. У свим тада постојећим законима, кривична дела против живота и тела (убиства) су се налазила на првом месту у посебним деловима закона. Распадом СФРЈ, свака од новонасталих држава тежила је изградњи сопственог кривичноправног система. Дарко Димовски, аутор ове докторске дисертације, је обрадио инкриминације убиства у свакој од држава понаособ, полазећи од поделе убистава на: обично убиство, тешка убиства и привилегована убиства. Посебан допринос докторске дисертације се огледа у датом упоредно-правном прегледу законских решења убиства у државама које су некад чиниле јединствени правни простор.

Посебан део у оквиру прве главе докторске дисертације је кривичнопроцесни аспект убиства. Наиме, аутор је посматрао кривичнопроцесне институте кроз призму убиства, истовремено указујући на неке недостатке домаћег Законика о кривичном поступку. Другим речима, аутор је класификовао кривичнопроцесне институте кроз неколико већих области: одлике и подела кривичног поступка који се води за кривично дело убиства, мере обезбеђења присуства окривљеног за убиство, доказна средства у кривичном поступку за убиство и посебне мере за кривично дело убиства.

Други део докторске дисертације (стр. 110-194), под називом *Криминолошка одређења убиства*, подељен је на две велике области: криминолошке поделе убиства (убица) и преглед теоријских схватања о убиствима. У првој области аутор је приказао типологије убистава (убица) најзначајнијих криминолога XIX и XX века. Веома интересантна је чињеница то да је аутор дао за сваки тип убиства одговарајући пример из стварног живота, што доприноси бољем разумевању приказаних типологија. Поделивши преглед теоријских схватања о убиствима на: биолошке теорије, психопатолошке теорије, психолошке теорије и социолошке теорије, Дарко Димовски је дао преглед најзначајнијих објашњења о етиологији убистава у оквиру сваке теорије. Иако су нека објашњења тежила разумевању

целокупног криминалитета, самим тим и криминалитета насиља (убиства), аутор је успео да правилно уочи оне делове таквих објашњења којима је могуће утврђивати изроке крвних деликата - убистава. Међутим, полазни оквир неких приказаних теорија је криминалитет насиља, што олакшава разумевање датих теорија.

*Опис истраживања* (стр. 194-198) је назив следећег дела докторске дисертације. У овом делу аутор одређује предмет свог емпиријског истраживања – убиства у југоисточној Србији. Као критеријуме за одређивање узорка предмета емпиријског истраживања узети су: правноснажност судске одлуке, извршеност било ког облика кривичног дела убиства, као и временски оквир од 2006. до 2010. године. Такође, одређен је општи циљ – утврђивање феноменолошких и етиолошких карактеристика убиства, као и већи број непосредних циљева. До сазнања о општем и непосредним циљевима, аутор је посветио пажњу анализи бројних података. Како су хипотезе неизоставни део сваког емпиријског истраживања, Дарко Димовски је поставио одређене претпоставке које је желео да провери спроведеним истраживањем. Као методе користио је: метод посредног посматрања, метод анализе садржаја и интервју.

Следећи део докторске дисертације носи назив *Феноменологија убистава у југоисточној Србији* (стр. 193-239). Аутор је, прикупивши потребан узорак, зналачки и систематизовано изложио одговоре на сва питања којима се бави криминална феноменологија. Другим речима, анализирани су обим, динамика, структура, географска распрострањеност, временски оквир вршења убиства, начин и средства извршења, однос покушаних и свршених убистава, саучесништво, поврат, стицај, као и бројна питања у вези извршиоца убиства на територији југоисточне Србије. Дарко Димовски је строго поштовао правила једног криминолошког истраживања, илуструјући добијене податке кроз графиконе и табеле. Виктимолошки осврт ове докторске дисертације се огледа у томе што је аутор једно поглавље посветио полу и старости жртве, као и њеном односу са убицом. Важно је нагласити да су приликом обраде података у сваком од ових поглавља, презентовани подаци из других криминолошких студија о хомициду, што омогућава прављење неке врсте паралеле између тих истраживања и истраживања убистава у југоисточној Србији. Велики допринос емпиријског истраживања у вези феноменологије убистава на посматраној територији је чињеница да је аутор добијене податке посматрао и кроз родну призму.

Како једна криминолошка студија не би била потпуна без истраживања криминогених фактора, следећи део докторске дисертације је *Етиолошке карактеристике убистава у југоисточној Србији* (стр. 246-302). Кандидат на почетку објашњава различита одређења појма криминогених фактора и њихових подела, наглашавајући да је у свом раду прихватио поделу криминогених фактора на егзогене и ендогене. С тога, Дарко Димовски је разлучио овај део докторске дисертације на основу ове поделе криминогених фактора. Полазећи од одређења социјално-економских фактора, породичних односа, школе и образовања, средства масовних комуникација, суседства и делинквентних група, као и слободног времена, аутор је повезивао добијене податке о убиствима са датим факторима. Аутор је обратио посебну пажњу на социо-патолошке појаве код убица из југоистичне Србије. Као ендогене криминогене факторе које могу утицати на вршење убистава на посматраној територији издвојио је: интелигенцију, мотив, емоције, карактерне особине, темперамент и менталне девијације.

У последњем делу доктората, под називом *Криминална политика против убиства* (стр. 303-362), Дарко Димовски сматрао је да примена само репресивних мера у сузбијању хомицида не даје одговарајуће резултате. С обзиром на то потребно је посебну пажњу посветити мерама превенције најтежег облика крвних деликата. Он је и мере репресивне и мере превентивне политике сузбијања хомицида посматрао кроз формалну и неформалну контролу. Формални аспект криминалне политике против убиства представљен је анализираним одредбама Кривичног законика Републике Србије о запрећеним кривичним санкцијама за различите облике убиства, уз навођење конкретних кривичних санкција које су биле изречене убицама из југоисточне Србије. Следећи поглавље се односи на улогу органа унутрашњих послова у сузбијању хомицида. Кандидат наводи примере добре праксе рада полиције у Сједињеним Америчким Државама и у Бразилу, критикујући инертност полиције у Србији по овом питању. Уколико већ дође до лишења живота другог лица, осуђено лице се шаље на издржавање одређене кривичне санкције, где се према њему примењују одговарајући облици третмана и посебни пенитенцијарни програми с циљем његове ресоцијализације како у будућности не би вршио иста или слична кривична дела. Неформални аспект криминалне политике против убиства отелотворен је кроз мас-медије, породицу и школу. Иако се њихова улога не односи директно на хомицид, њихова примена је везана за превенцију криминалитета насиља, а самим тим и убиства, као његовог најтежег облика. Дарко Димовски предлаже један потпуно нови приступ у превенцији насиља у којем је улога школе најбитнија.

Овом делу докторске дисертације следи закључак (стр. 363-369), у којем кандидат укратко даје закључке у вези свих добијених резултата у свом истраживању. Уједно, дата је напомена одређених проблема који су се јавили, при чему су посебно наведене мера превазилажења истих. На крају предлаже неке нове инкриминације убиства у домаћем кривичном законодавству.

## 2. Оцена докторске дисертације

После детаљног разматрања докторске дисертације „Криминолошко одређење убиства“, Комисија закључује да пред кандидатом није био нимало лак и једноставан задатак. Такође, Комисија сматра да је кандидат успео да на концизан и систематичан начин представи историјску димензију кривичноправног и кривичнопроцесног аспекта убиства, посебно обрађујући позитивноправна решења везана за убиство у земљама бивше СФРЈ.

Највећи допринос ове докторске дисертације је спроведено криминолошко истраживање о феноменолошким и етиолошким карактеристикама убиства на територији југоистичне Србије, у периоду од 2006. до 2010. године. У овај рад је евидентно уграђен велики труд, јер обићи на десетини судских и пенитенцијарних установа није једноставно, ни формалноправно, ни географски, ни функционално. Сва размишљања изведена су на основу студиозних истраживања у архивама многих судских и пенитенцијарних органа, непосредним контактом и разговором са самим починиоцима убиства. Само на основу

овако прикупљениг материјала за размишљање и анализу могло се доћи до веродостојних и пажње вредних резултата.

Рад је добро методолошки постављен и структуриран. Писан је језиком лаким за разумевање, а то уједно није довело да смањења научности докторске дисертације. Исто тако, рад је научно фундиран уз коришћење обимне домаће и стране литературе.

Комисија је закључила да докторске дисертација као оригиналан, самостални рад кандидата може допринети бољој криминолошкој експертизи убица и с тога препорују свим научним и судским радницима да је прочитају како би проширили своја сазнања о криминогенези убистава на једној одређеној територији.

### 3. Предлог за јавну одбрану

Комисија за оцену подобности докторске дисертације под називом „Криминолошко одређење убиства“, кандидата Дарка Димовског, за јавну одбрану, једногласно сматра да је докторска дисертација Дарка Димовског подобна за јавну одбрану и предлаже Наставно-научном већу Правног факултета у Нишу да усвоји Извештај.

Чланови Комисије:

Др Слободанка Константиновић Вилић,

редовна професорка Правног факултета у Нишу

Др Миодраг Симовић,

редовни професор Правног факултета у Бањој Луци

Др Зоран Ћирић,

редовни професор Правног факултета у Нишу

Др Миомира Костић,

редовна професорка Правног факултета у Нишу.